DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 5

Neler Öğreneceğiz?

1. Nezaket Kuralları
2. Selamlaşma Adabı
3. İletişim ve Konuşma Adabı
4. Sofra Adabı
5. Hz. Lokman'dan (a.s.) Öğütler
6. Bir Dua Tanıyorum: Tahiyyat Duası ve Anlamı

Sizce nazik ve edepli biri olmak nasıl davranmayı gerektirir?

1. Nezaket kuralları

- Müslümanlar Allah'a olan derin sevgi ve saygılarını pek çok şekilde gösterirler.

- Allah'a duyulan derin sevgi ve saygının bir göstergesi de toplumdaki adap kurallarına uymak; görgülü, saygın ve nezaket sahibi bir birey olmaktır.

- **Adap** kelimesi **edep** kelimesinin çoğuludur.
- Edep; iyi ahlak, terbiyeli olmak ve güzel davranış demektir.
- İnsan ilişkilerini düzenleyen, kolaylaştıran ve güzelleştiren toplumsal kurallara **adap/edep kuralları** denir.
- İnsanın çevresindekilere karşı gösterdiği kibar, görgülü davranışlara ise **nezaket** denir.

"Hiçbir süs edep kadar güzel değildir."

EDEP VE NEZAKET KURALLARI SAYESİNDE

- İslam dininde güzel ahlaklı olmak, terbiyeli ve edepli davranmak, nezaket kurallarına uymak çok önemlidir.

- Yüce Allah; edepli, terbiyeli, nazik ve saygılı insanları sever.

- Ailede, okulda, sokakta, yolculukta ve birçok sosyal ortamda uyulması gereken nezaket kuralları vardır:
  - Biriyle karşılaşınca selamlaşmak
  - Hasta ziyaretini kısa tutmak
  - Güler yüzlü olmak
  - Yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür etmek nezaket kurallarından bazılarıdır.

- Nezaket kurallarına uymak başkalarının hakkına saygı göstermektir:
  - İnsanları kıran davranışlardan uzak durmak
  - Ölçülü bir ses tonuyla konuşmak
  - Çevreyi rahatsız edecek şekilde gürültü yapmamak, insanları sevmenin ve onların haklarına duyulan saygının sonucudur.

- Nezaket kurallarından biri de kişisel mahremiyete özen göstermektir.
- Mahremiyet, kişinin özel yaşamının gizliliğidir.
- Bir insanın özel hayatını araştırmak, kişisel bir bilgisini başkalarıyla paylaşmak doğru bir davranış değildir.

- Arkadaşımızın bir eşyasını izin alarak kullanmak
- Bize söylenen bir sırrı korumak
- Sosyal medyada bir fotoğraf paylaşmadan önce o fotoğrafta yer alan kişilerden izin istemek kişisel mahremiyetin bir gereğidir.

- Nezaket kuralları temelde sevgi ve saygıya dayanır:
  - Büyüklere, öğretmenlerimize saygı göstermek
  - Bulunduğumuz ortamları temiz ve düzenli kullanmak
  - Ortak kullanılan eşyalara zarar vermemek
  - Arkadaşlarımızı incitecek söz ve davranışlardan kaçınmak
  - İzin alarak konuşmak yaşadığımız ortamı güzelleştiren nezaket kurallarıdır.

Rabbimiz buyuruyor ki:

- "... Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir."

(Hucurat suresi 12. ayet.)

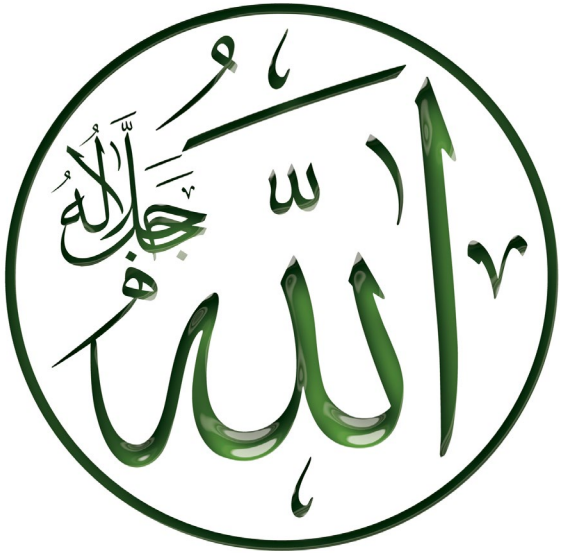

Peygamberimiz buyuruyor ki:

"Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır."

(Ebû Dâvûd, Sünnet, 15.)

Sizce selamlaşmak niçin güzeldir?

2. Selamlaşma Adabı

- Selam; barış, esenlik, güven, kurtuluş gibi anlamlara gelir.
- Selamlaşma ise insanların birbirlerine söz veya işaretle esenlik dilemeleridir.
- Biriyle karşılaştığımızda iletişim kurmanın ilk yolu selamlaşmaktır.
- Selamlaştığımız kişiye sağlık, afiyet, esenlik diler, ona değer verdiğimizi ve ona karşı iyi niyetli olduğumuzu gösteririz.

- Selamlaşmak hem bir nezaket kuralı hem de İslam dinine göre toplumda yaygınlaştırılması istenen bir davranıştır.

- Dinimiz selamlaşma sayesinde insan ilişkilerinde sevgi ve güveni hâkim kılmayı istemektedir.

- Toplumumuzda "merhaba, günaydın, hayırlı günler, iyi çalışmalar, Allah'a emanet olun" gibi selamlaşma ifadeleri kullanılmaktadır.
- Ancak ülkemizde insanlar genellikle "**Selamün aleyküm**" diyerek selamlaşırlar.
- Selam verilen kişi de "**Aleyküm selam**" diyerek selama karşılık verir.

Selâmün aleyküm arkadaşım!
(Selam, barış ve esenlik üzerinize olsun)

Aleyküm selâm.
(Selam, barış ve esenlik senin de üzerine olsun)

Selamlaşma adabı dendiğinde selamlaşmanın nasıl yapılması gerektiğini açıklayan kurallar akla gelir:

Küçük olan	Yürüyene	Sayıca az olanlar	Oturana
Büyük olana		Sayıca çok olanlara	

Araç üzerinde giden

Ayakta olan

önce selam verir.

İnsanlar arasındaki sevgi, saygı ve güveni artırır.
Hem dinî ve insani bir görev hem de nezaket kuralıdır.
Selamlaşmak
Toplumdaki birlik ve beraberlik duygularını geliştirir.
Allah'ın rızasını ve insanların sevgisini kazanmaya vesile olur.

- Eve girerken ve bir topluluktan ayrılırken selam vermeye özen göstermeliyiz.
- Bir yere girerken, geldiğimizi hissettirecek şekilde orada bulunanlara selam vermeliyiz.
- Selam vererek, selam verdiğimiz kimseleri önemsediğimizi ve onlara değer verdiğimizi göstermiş oluruz.

Rabbimiz buyuruyor ki:

- "Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin..."

(Nisa suresi, 86. ayet.)

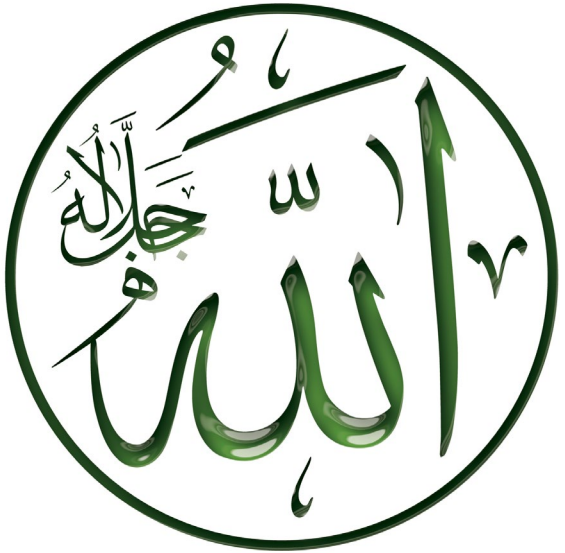

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- "İnsanların Yüce Allah katında en hayırlısı, önce selam verenlerdir."

(Ebû Dâvûd, Edep, 132-133.)

- "...Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir iş göstereyim mi? Aranızda selamı yayın."

(Müslim, Îmân, 93.)

Sizce sağlıklı bir iletişimin şartları nelerdir?

3. İletişim ve Konuşma Adabı

- İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan en temel yol konuşmadır.
- Konuşma insanların duygu ve düşüncelerini aktarmalarını, sevinç ve üzüntülerini paylaşmalarını sağlar.

- Konuşurken kullandığımız ifadeleri, ses tonumuzu, hareketlerimizi doğru seçersek kendimizi daha iyi anlatabiliriz.

- İnsanları kırmadan, onlara değer verdiğimizi hissettirerek konuştuğumuzda onlar üzerinde daha çok etkili oluruz.

- Çevremizle olan iletişimimizde konuşma üslubumuza ve konuşma adabına uygun davranmamız gerekir.

Düşünmeden, sözümüzün nelere neden olacağını hesap etmeden konuşmamalıyız.
Açık ve anlaşılır konuşmalı, sözü çok uzatmamalıyız.
Toplum içinde gizli konuşmalar yapmamalıyız.
Konuşurken doğru sözlü olmalı, yalandan uzak durmalı, dürüstlükten asla vazgeçmemeliyiz.
Kırıcı ve incitici, alay edici bir tarzda konuşmamalıyız.
Kötü söz ve kötü ifadeler kullanmamalıyız.

- Günümüzde internet ve sosyal medya, insanlar arası iletişimde oldukça önem kazanmıştır.

- İnternet ve sosyal medyanın bize sağladığı imkânları adap kurallarına uygun bir şekilde kullanmamız gerektiğini de unutmamalıyız.

Sosyal medyada paylaştığımız bilgilerin doğruluğundan emin olmalı; mahremiyeti zedeleyecek nitelikte olmamasına dikkat etmeliyiz.
Kullandığımız ifadeleri doğru seçmeli, dil kurallarına uygun şekilde yazmalıyız.
Yalandan, kötü söz ve iftiradan sakınmalıyız. Kötü niyetli insanlara karşı dikkatli olmalıyız.
İnsanları incitecek davranışlardan uzak durmalıyız. Günlük hayatta uygun olmayan davranışlardan sosyal medyayı kullanırken de kaçınmalıyız.

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- "Müslüman dilinden ve elinden diğer Müslümanların emin olduğu kimsedir."

(Müslim, İman, 65.; Buhârî, Îmân, 4.)

- "Eğer bir yerde üç kişi iseniz, kalabalığa karışmadıkça ikiniz ötekini bırakarak gizli bir şey konuşmasın. Çünkü bu, onu üzer."

(Müslim, Selâm, 26, 27, 28.; İbn Mâce, Edeb, 50.)

Yemek yerken nelere dikkat etmeliyiz?

4. Sofra Adabı

- Yeme içme bütün canlıların temel ihtiyaçlarındandır.
- Yüce Allah her canlıya hayatını sürdürebilmesi için çeşitli rızıklar vermiştir.
- İnsanlar da hayatlarını sürdürebilmek için beslenmek zorundadır.
- Allah Müslümanlar için yeme içmeyle ilgili bazı kurallar koymuş ve bazı nezaket kurallarını da Hz. Muhammed (s.a.v.) aracılığıyla öğretmiştir.

- Yemek yerken uyulması gereken nezaket kurallarına **sofra adabı** denir.

- Sofra adabına uygun bir şekilde hareket etmek Allah'ın verdiği nimetlere değer vermek ve O'na şükretmek demektir.

- Sofra adabına uymak hem sağlık açısından hem de nezaket kuralları açısından önemlidir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Rabbimiz buyuruyor ki:

- "Artık Allah'ın size helâl ve temiz olarak verdiği rızıklardan yiyin. Eğer yalnız O'na ibadet ediyorsanız, Allah'ın nimetine şükredin."

(Nahl suresi, 114. ayet.)

- "...Yiyin için fakat israf etmeyin..."

(A'raf suresi, 31. ayet.)

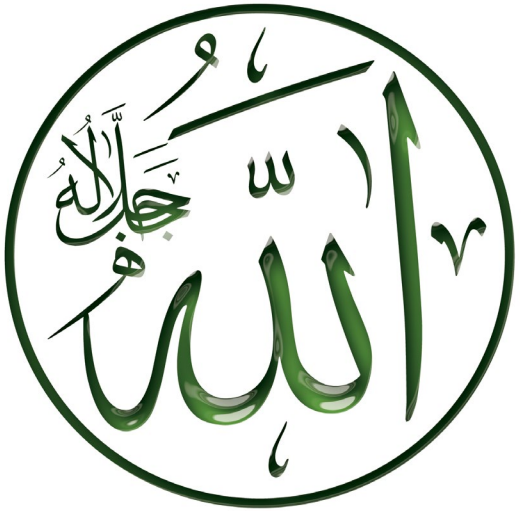

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- "Evladım! Besmele çek, sağ elinle ve önünden ye."

(Müslim, Eşribe, 108.)

- "Kulun, yemeğini yedikten sonra veya içeceği şeyi içtikten sonra şükretmesi, Allah'ın hoşuna gider."

(Müslim, Zikir, 89.)

- "Elhamdülillahillezi et'amenâ ve sekânâ ve cealenâ min'el müslimîn." (Bizi yediren, bizi içiren ve bizi Müslüman kılan Allah'a hamdolsun)."

(Tirmizî, Deavât, 55.)

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Büyüklerinizden aldığınız öğütler nelerdir?

5. Hz. Lokman'dan (a.s.) Öğütler

- Kur'an-ı Kerim'de geçmiş dönemlerde yaşanmış önemli olaylar, peygamberlerin hayatlarından kesitler anlatılır.
- Bu hayat hikâyelerine **kıssa** adı verilir.
- Kıssalar Müslümanların ders çıkarmaları için Kur'an'da yer almaktadır.
- İnsanlara örnek olması ve onlara doğru yolu göstermesi amacıyla Kur'an-ı Kerim'de anlatılan kişilerden birisi de Hz. Lokman'dır.

- Kur’an-ı Kerim’de Hz. Lokman kendisine hikmet verilen salih bir kişi olarak tanıtılır.
- Hikmet, insanın Allah’ı gereği gibi bilmesi, iyiyi ve kötüyü birbirinden ayırarak yanlış davranışlardan uzak durması anlamlarına gelir.
- Kur'an-ı Kerim'de Hz. Lokman'ın oğluna verdiği öğütler anlatılır. Biz de bu öğütleri kendimize yapılmış gibi kabul eder ve hayatımıza tatbik ederiz.

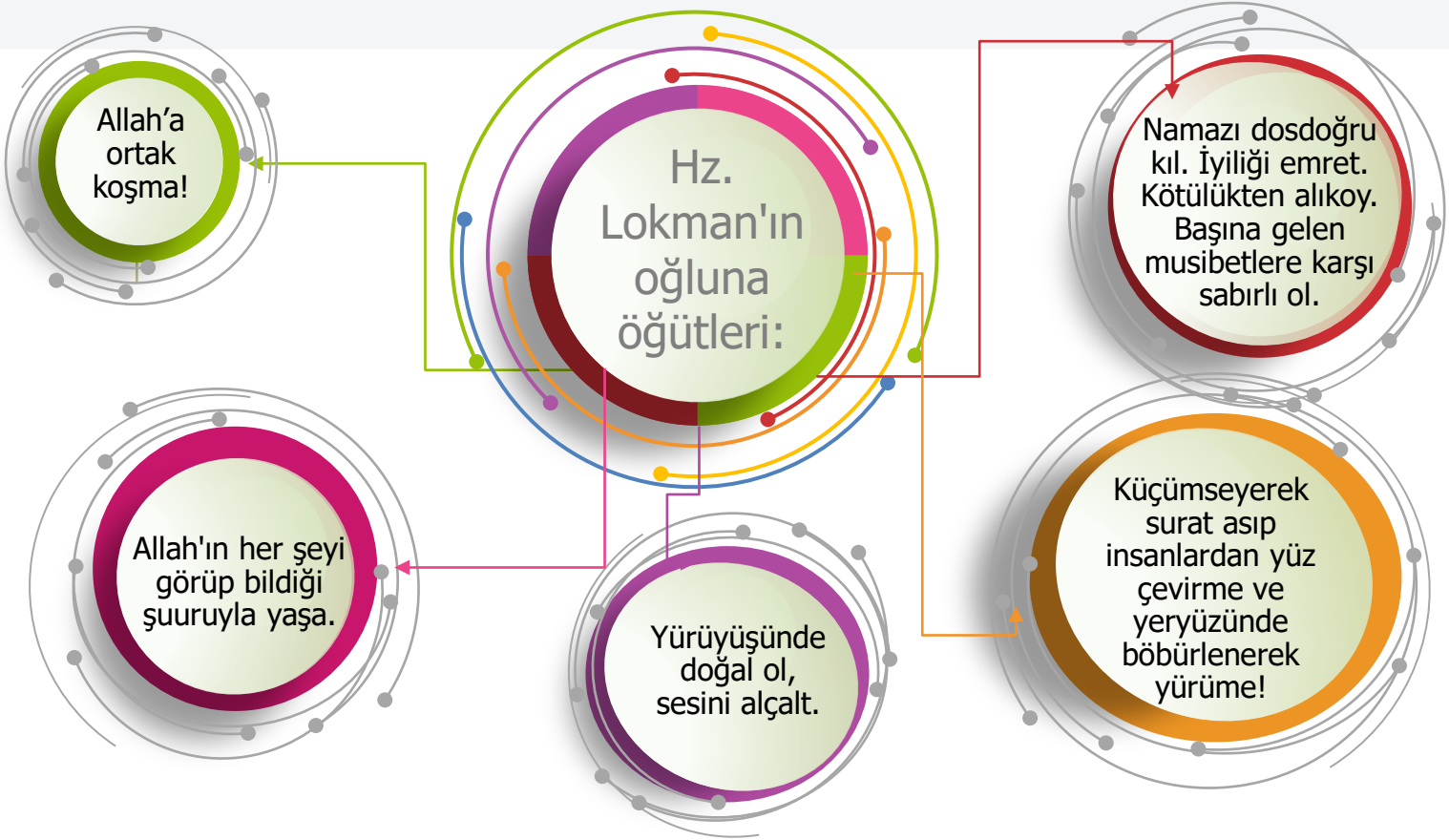
Hz. Lokman'ın oğluna öğütleri:
Allah'a ortak koşma!
Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol.
Allah'ın her şeyi görüp bildiği şuuruyla yaşa.
Yürüyüşünde doğal ol, sesini alçalt.
Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme!

Rabbimiz buyuruyor ki:

- "İnsana, anne babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi, onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır. Onun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. (İşte onun için) insana şöyle emrettik: "Bana ve anne babana şükret. Dönüş banadır."

(Lokmân suresi, 14. ayet.)

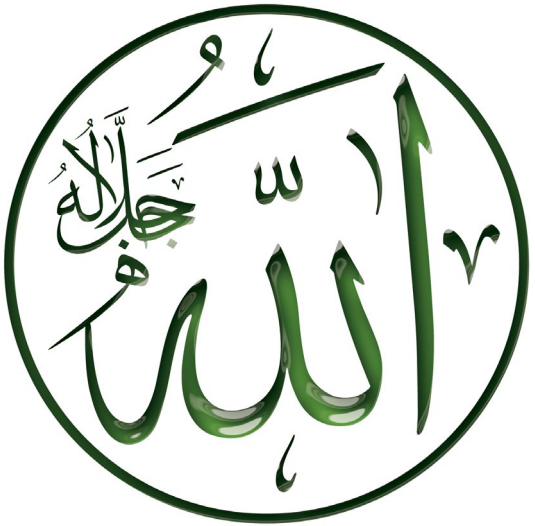

- "...Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür..."

(Lokmân suresi, 13. ayet.)

Tahiyyat Duası hakkında neler biliyorsunuz?

6. Bir Dua Tanıyorum: Tahiyyat Duası ve Anlamı

Tahiyyat duası namazlarda oturduğumuz zaman okunan bir duadır.

- Tahiyyat duasında Hz. Peygamber ile Yüce Allah arasındaki konuşma yer alır.

- Bu konuşmada Yüce Allah, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) rahmet, bereket ve esenlik dilemektedir. Dua kelime-i şehadet ile son bulur.

- Müslümanlar Tahiyyat duasıyla her gün beş vakit namazda selamlaşmanın önemini hatırlar.
- Tahiyyat duasını okuyarak Allah'ı, O'nun salih kullarını ve bütün varlıkları selamlamış olurlar.

TAHİYYAT DUASI

اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ. اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ

وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ. اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلٰى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ.

اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ. وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

Okunuşu:

- Ettahiyyâtü lillâhi vessalavâtü ve't-tayyibât. Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi ve berekâtuh. Esselâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâlihîn. Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh.

Anlamı:

- Selam, rahmet ve bütün güzellikler, iyilikler Allah içindir. Ey Peygamber! Allah'ın rahmeti, bereketi ve selamı senin üzerine olsun. Selam, bize ve Allah'ın iyi kullarının üzerine olsun. Tanıklık ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine tanıklık ederim ki Muhammed O'nun kulu ve elçisidir.

Peygamberimiz buyuruyor ki:

- "Selam (esenlik veren), bizzat Allah'ın kendisidir. Onun için namazda oturduğunuz vakit Tahiyyat'ı okuyun. Tahiyyat'ın sonundaki 'Selam bize ve Allah'ın salih kullarına olsun' kısmını okuduğunuzda yerde ve gökte bulunan bütün varlıkları selamlamış olursunuz..."

(Ahmed b. Hanbel, I, 411.)

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Görgü kuralları insana ve topluma neler sağlar? Açıklayınız.
2. En çok uyulması gereken nezaket kuralları neler olmalıdır?
3. Konuşma ve yemek adabıyla ilgili kurallar nelerdir? Açıklayınız.
4. Selamlaşma niçin çok önemlidir? Açıklayınız?
5. Hz. Lokman'ın oğluna verdiği öğütler nelerdir?

Cevaplayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi nezaket ve edep kurallarına <u>uymayan</u> bir davranıştır?

A) Yapılan bir iyiliğe teşekkür etmek
B) Misafire karşı güler yüzlü davranmak
C) Bir grup içinde iki kişi gizlice konuşmak
D) Hasta ziyaretini kısa tutmak

2. I. Küçük olanın büyük olana selam vermesi
II. Bisiklet üzerinde gidenin yürüyene selam vermesi
III. Sayı bakımından çok olan topluluğun az olana selam vermesi

Yukarıdaki ifadelerden hangileri selamlaşma adabına uygundur?

A) I-II-III
B) I-III
C) II-III
D) I-II

3. Hz. Âişe (r.a.) şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in herhangi bir konuyu anlatırken (tane tane konuşması sebebiyle) sözcüklerini saymak isteyen kimse sayabilirdi." (Buhârî, Menâkıb, 23.)

Hz. Aişe (r.a.) verdiği bu bilgide neyi vurgulamaktadır?

A) Hz. Muhammed (s.a.v.) güvenilirdi.
B) Hz. Muhammed (s.a.v.) açık ve net konuşurdu.
C) Hz. Muhammed (s.a.v.) merhametliydi.
D) Hz. Muhammed (s.a.v.) insanlara değer verirdi.

4. Aşağıdakilerden hangisi sofra adabına <u>uygun değildir?</u>

A) Yemeğe besmele çekerek başlamak
B) Yemeği ölçülü yemek
C) Yemekten önce elleri yıkamak
D) Gösterişli sofralar hazırlamak

5. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Lokman'ın oğluna verdiği öğütlerden biri değildir?

A) Allah'a ortak koşmamak
B) Namazı dosdoğru kılmak
C) Zorluklara karşı sabretmek
D) İnsanlara karşı büyüklük taslamak

Hazırlayanlar
Furkan ÖZÜDOĞRU,
Hatice Büşra PAKSOY

Redaksiyon
Suna AKKURT

Tasarım ve Düzenleme
Hanife KOYUTÜRK

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ